

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ПРАЦЯ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

Лавриненко Л.М., канд. екон. наук, ст. наук. співроб.

Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»

Поняття «економіки, заснованої на знаннях», або інтелектуальної економіки, відображає визнання того, що наукові знання та спеціалізовані унікальні навички їхніх носіїв стають головним джерелом і ключовим фактором розвитку матеріального та нематеріального виробництва, забезпечуючи стійкий економічний розвиток. Головною в економіці майбутнього стають людина та її знання, включаючи творчі можливості, освіту, етичні та культурні цінності. Самі ж знання стають не просто ключовим творчим чинником, але й самостійним специфічним благом, яке необхідно розширювати та відтворювати. Кожна країна, кожна компанія і кожна людина все більшою мірою залежать від знань, навиків, технологій, інформації й досвіду. Безперечно, що джерелом генерації нового знання є інтелектуальна активність людини.

Накопичення інтелектуального капіталу людини відбувається протягом всього життя. Важливість інтелектуальної праці обумовлена її величезним впливом на розвиток всієї економіко-соціальної сфери держави. Але, не всякі знання можуть бути використані для отримання конкурентної переваги або створення конкретних життєвих благ. Саме ті знання, які знаходять своє застосування у створенні конкретних життєвих цінностей, піддаються капіталізації, стають капіталом, тобто тією цінністю, що приносить дохід. Ринок інтелектуальної праці є найскладнішим із усіх видів ринків ресурсів. Механізм попиту та пропозиції на ринку інтелектуальної праці заснований на конкуренції між працівниками – за право найбільш вигідного застосування своїх здібностей, і роботодавцями – за право залучати й використовувати найбільш кваліфікованих працівників, здатних до креативної, інноваційної діяльності. Науково-технічний прогрес прискорив моральне старіння не тільки основного капіталу, але й професійних знань, особливо вищої кваліфікації. Статистичні дослідження дають можливість прослідкувати такі зрушення: щорічно оновлюється 5% теоретичних і 20% професійних знань.

Рівень розвитку освіти та науки, добробут населення, культура та здоров'я нації, інноваційний розвиток підприємств, інтелектуальна власність є головними чинниками формування інтелектуального потенціалу суспільства. Всебічна модернізація вищої освіти – це

стратегічне завдання, вирішення якого повинно привести систему підготовки кадрів у відповідність із реальними потребами економіки, що особливо важливо у час постійної конкуренції.

За кількістю наукових фахівців вищої кваліфікації, що припадає на душу населення, наша країна не поступається розвинутих країнам Європи. Разом із тим, динаміка частки докторантів та аспірантів склалася не на користь наук інноваційного спрямування. Ситуація на ринку інтелектуальної праці послаблюється ще й тим, що в Україні середній вік висококваліфікованих працівників у багатьох галузях промисловості становить 53-57 років. Застарілі виробничі технології й устаткування, низька заробітна плата викликали у свій час відтік професіоналів, що призвело до істотних змін соціальної структури суспільства. Так, частка працівників вищої кваліфікації в промисловості України становить близько 5%, у той час як у США – 43 %, а в Німеччині – 56%.

Ситуація, яка на сьогодні спостерігається в Україні, ставить під загрозу якість підготовки кадрів. Так, середньосписковий працівник сфери матеріального виробництва має надзвичайно тривалий термін перепідготовки чи підвищення кваліфікації (у середньому 13-15 років), тоді як у розвинених країнах – 3-5 років. Вся система освіти України готує лише приблизно 3% фахівців постіндустріальних спеціальностей. У той же час у розвинених країнах на професії, де є перевага інтелектуальної праці, припадає основний приріст зайнятості: 85% – у США, 89% – у Великій Британії, 90% – у Японії [1].

При цьому необхідно враховувати певну «відірваність» вітчизняної базової освіти від практичних реалій виробничої діяльності через роздержавлення, загальнонаціональні фінансові проблеми, падіння обсягу виробництва, значного обсягу тіньової економіки та низької мотивації професійної педагогічної діяльності. Дана обставина ускладнюється ще й тим, що 20-40% молоді, яка навчається у вищих навчальних закладах, неспроможна, не бажає або не опановує (внаслідок певних причин) навчальний матеріал, що перешкоджає розкриттю у майбутньому людського потенціалу [2].

Для вирішення проблем, пов'язаних із удосконаленням умов формування та використання інтелектуального потенціалу в нашій країні, необхідно: залучати молодих спеціалістів до роботи в Україні шляхом постійного пошуку нових джерел та форм мотивації інтелектуальної праці; сприяти перепідготовці та підвищенню кваліфікації працівників, отриманню другої освіти окремими категоріями населення; формувати у кожного громадянина потребу постійно підвищувати свій освітній рівень.

Можливості здобувати знання і використовувати їх; творити і самовдосконалюватися; отримувати за результати своєї інтелектуальної діяльності доходи, достатні не для підтримання, а для розвитку життєдіяльності, мають бути гідними людини загалом і людини як інтелектуального працівника зокрема.

Отже, особливість інтелектуальної економіки полягає в тому, що її головний ресурс – знання, інформація, на відміну від всіх інших ресурсів, не характеризується ні виснажливістю, ні споживчими якостями їхньому традиційному розумінні. Основною умовою, що лімітує залучення до доступного ресурсу, є специфічні якості самої людини – наявність або відсутність здатності до інтелектуальної активності як форми нагромадження, переробки та генерації нових знань. Інакше кажучи, доступність знань аж ніяк не означає доступність володіння ними.

Підвищення рівня компетенції працівників – вимога, що сьогодні детермінована етапом глобалізації. Знання і професійна підготовка є важливими чинниками конкурентної боротьби. У країнах, які надають повноцінну освіту та можливості для навчання упродовж всього життя, відмічається вищий життєвий рівень. Змінюються умови праці, вимоги до конкурентоспроможності; критерії оцінки професійної праці.

Золотим фондом держави є високоінтелектуальні ресурси, готові до вимог часу, динамізму, та здатності до нового типу мислення. Освіта, наука і знання є першоосновою для формування людини та перетворюють її на особистість. Майбутнє держави залежить від покоління освічених випускників. Освіта і наука повинні бути пріоритетними та займати в державі найважливіше місце. Культ навчання повинен бути пріоритетним, щоб стати великою, розумною, культурною та високоорганізованою нацією, щоб набути статус освіченої країни світу.

Інформаційні джерела:

1. Біліченко С.П. Впровадження Інновацій в освітній галузі України / *Materiały X Międzynarodowej naukowo-praktycznej konferencji «Naukowa myśl informacyjnej powieki – 2014»* Volume 16. *Pedagogiczne nauki.* : Przemysł. Nauka i studia – С.34-40.

2. Лавриненко Л.М. Взаємодія та взаємозв'язок ринку праці та ринку освітніх послуг //Глобальні та національні проблеми економіки / Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського – Випуск № 9. Лютий 2016 р.– С. 592-596. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://global-national.in.ua/avtoram>